Ten geleide

L. Wouda

Welkom bij het vierde nummer van 2021.

Vanwege de urgentie van het onderwerp openen we dit nummer met een artikel over de Jeugdzorg, een sector waarin veel mis lijkt te gaan. In de eerste plaats liggen de controlerende en de hulp biedende functies in jeugdzorginstellingen dicht op elkaar, juridisering ligt vrijwel altijd op de loer. Daarnaast wordt er vaak gewerkt met een expert-model waarin de eigen wijsheden en zelfwerkzaamheid van het cliëntsysteem al snel in het gedrang komen. Deze twee ‘cultuurkenmerken’ van de Jeugdzorg kunnen leiden tot afhankelijkheid, ontevredenheid, wantrouwen en angst bij ouders en kinderen, en daarmee tot ineffectiviteit van de zorg. Het betreffende artikel van *Frauenholtz en Mendenhall*, uit ‘Child and Adolescent Social Work Journal’, is zeer welkom in GTWW omdat auteurs een poging doen om tot een op samenwerking gerichte werkwijze te komen die is geïnspireerd vanuit het narratieve perspectief. Onderzoeksmatig gezien gaat het om een eerste verkenning van deze methodiek; het betreft een kwalitatief onderzoek met zeven gezinnen waarin de auteurs tot een aantal relevante dimensies komen die bepalend zijn voor de kwaliteit van de werkrelatie. Ik kan alvast verklappen dat er komend jaar meer artikelen volgen over werken in de Jeugdzorg vanuit het narratieve perspectief, een onderwerp dat ik ten eerste bij u kan aanbevelen.

De laatste tijd is er sprake van hernieuwde aandacht voor transgenerationale herhaling van thema’s en psychotrauma, waarbij ook wordt gelet op de bijkomende fysiologische processen van interacties tussen gezinsleden. In het eerste nummer van 2020 is bijvoorbeeld een artikel geplaatst van een Finse onderzoeksgroep onder leiding van Seikkula, die zich eveneens richt op het therapeutisch effect van de inbreng van gegevens over fysiologische processen die gepaard gaan met interacties, maar dan in partnerrelatietherapie. Ik denk dat we van een trend kunnen spreken. Auteur *Way Yung Lee* doet in haar artikel uit ‘Journal of Family Therapy’ verslag van een onderzoek dat sinds 2003 liep; aan de hand van veertig

L. Wouda (✉)
Wassenaar, Nederland
e-mail: plwouda@me.com

cases beschrijft zij op welke manier de duiding van transgenerationale thema's helpend kan zijn bij het hanteren of verhelpen van actuele psychische problemen van cliënten. Lee let dan vooral op de structuurkenmerken zoals die door Minuchin en Bowen zijn geformuleerd en die in de gezinnen van herkomst steeds terugkomen. De inbreng van fysiologische gegevens rond de transgenerationale dynamiek tussen gezinsleden maakt een gesprek over de invloed ervan mogelijk, alsook over de gewenste veranderingen in de gezinsrelaties. Mooi is ook dat de auteur aandacht besteedt aan de vraag of hier sprake is van cultuurspecifieke kenmerken, of van een meer algemene geldigheid.

Het volgende artikel van *Overbeek, et al.*, ook uit 'Journal of Family Therapy', is van de hand van Nederlandse auteurs. Zij beschrijven een methode van meer-gezinstherapie die kennelijk voortkomt uit een samenwerking tussen de VU en ggz-instelling Yulius te Barendrecht. De methode is geïnspireerd op het werk van Asen et al., de grondleggers van deze methode. Het hier gepresenteerde model voegt daar nog een aantal ingrediënten aan toe vanuit het oplossingsgerichte (De Shazer) en het narratieve perspectief (Anderson). Het geheel wordt geïllustreerd aan de hand van een casus. Auteurs zien veelbelovende resultaten en pleiten voor een degelijk onderzoek, ook om scherper te krijgen voor welke gezinnen het wel werkt en voor welke niet of minder.

Na deze artikelen, die vooral gericht waren op de verrijking van onze behandelmethoden, vervolgen we met twee artikelen die een stevige bijdrage leveren aan onze evidence base.

Stewart et al. publiceerden in 'Journal of Affective Disorders' over een meta-analyse van onderzoek naar het nut van toevoeging van systeemtherapie aan CGT bij obsessief-compulsieve stoornissen. In 2018 heeft Willie Langeland voor de NVRG een 'state of the art' studie gedaan naar de effectiviteit van systeemtherapie voor alle gangbare DSM classificaties. Haar rapport is te vinden op de website van de NVRG: "Systeemtherapie: wetenschappelijke evidentie" (www.nvrg.nl). Wat betreft de behandeling van dwangstoornissen kon zij uit onderzoek tot 2017 concluderen dat systeemtherapie waarschijnlijk meerwaarde heeft, maar dat er meer onderzoek nodig is om hierover harde uitspraken te doen. Met deze meta-analyse van Stewart et al. zijn de onderzoekers een heel eind op weg, maar ik nodig u graag uit om te beoordelen of de conclusies ook hard genoeg zijn om de combinatie van CGT met systeemtherapie voor dwangstoornissen aan te merken als een 'eerste keus behandeling'.

Het artikel van *Tankha et al.*, uit 'Couple and Family Psychology: Research and Practice', is een prachtig voorbeeld van een methodologisch goed opgezet onderzoek waarin zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens worden geanalyseerd, en hierin wordt ook een duidelijke beschrijving gegeven van de onderzochte behandelmethode. Dit laatste laat nogal eens te wensen over, waardoor er vragen open blijven over wat er nu precies werkt. Niet alleen de methodologie, maar ook het onderwerp deden ons besluiten om dit artikel te plaatsen, namelijk de meerwaarde van systeemtherapie in een behandeling waarin een van de relatiepartners aan chronische pijn lijdt. De auteurs maken een duidelijk onderscheid met de op psycho-educatie gerichte werkwijze, die het nadeel heeft dat de partner van

de patiënt gemakkelijk in de rol van mantelzorger terechtkomt. De auteurs gaan duidelijk voor gezamenlijke coping van een gezamenlijk probleem, met natuurlijk ook aandacht voor de verschillen in (de beleving van) de draaglast. Het onderzoek naar het effect van deze methode levert veelbelovende evidence based resultaten op.

Het laatste artikel gaat niet over behandelmethodes of effectstudies, maar behandelt een probleemverkenning in kindermishandeling en seksueel misbruik. *Katz et al.* vestigen in 'Family Process' de aandacht op de positie van 'brussen'. Dit woord wordt in mijn ervaring vaak nog wat informeel gebruikt, maar staat gewoon in de Van Dale en ik geef er de voorkeur aan boven 'siblings'. Auteurs constateren dat er in onderzoek en theorievorming rondom ernstige gezinsproblemen schrijnend weinig aandacht is voor het subsysteem van brussen. Zij benadrukken daarbij het belang van steun tussen brussen onderling. Opmerkelijk genoeg is in het televisieprogramma 'De kinderen van Ruinerwold' wel uitgebreid aandacht geweest voor het subsysteem van de brussen, maar dit betrof een enkele, uitzonderlijke casus. De vraag is hoe, ook in de Nederlandse zorgpraktijk, wordt omgegaan met de positie van brussen, bijvoorbeeld bij een (dreigende) uithuisplaatsing. Is er voldoende kennis over de gevolgen van het gescheiden onderbrengen van kinderen uit dysfunctionele gezinnen en zo ja, wordt daar naar gehandeld? In dit artikel wordt de positie van brussen systematisch verkend op basis van 30 cases. Het betreft een kwalitatieve analyse waaruit een aantal belangrijke thema's wordt gedestilleerd die in deze gezinnen spelen, thema's die een grote rol spelen bij de zorgverlening aan deze gezinnen. Daarmee is de cirkel van dit nummer rond, in die zin dat dit probleemgebied onder de Jeugdzorg valt en dus enigszins aansluit bij het eerste artikel.

Ik wens u inspiratie bij het lezen van dit nummer.

Lot Wouda,
Hoofdredacteur 'Gezinstherapie Wereldwijd'